

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-17>

УДК 316.42:[364-787.2:314.151.3-054.73](477)"364"

Ірина Вікторівна Кущенко

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0003-2215-6006>

кандидатка психологічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки,
Інститут соціальних технологій,
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
м. Київ, Україна
imasljanikova@ukr.net

Анастасія Костянтинівна Базиленко

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-6681-0300>

кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки,
Інститут соціальних технологій,
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
м. Київ, Україна
univer_ukraine@ukr.net

Олена Вікторівна Булах

здобувачка освіти вищої освіти першого бакалаврського рівня
спеціальності 231 «Соціальна робота»,
Інститут соціальних технологій,
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
м. Київ, Україна
bylaxlena@gmail.com

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КОНТЕКСТ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

У науково-оглядовій статті розглянуто особливості соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні в умовах воєнного стану, зокрема на прикладі територіальної громади села Могилів Дніпровського району. З початком повномасштабної агресії Росії у 2022 році кількість ВПО значно зросла, що спричинило нові виклики для системи соціального захисту. Проаналізовано сучасний стан законодавчої бази, наукові підходи до соціальної підтримки, а також емпіричні дані, отримані шляхом опитування 984 осіб зі статусом ВПО. Встановлено, що основними проблемами є житлові умови, працевлаштування, доступ до соціальних послуг та психологічна підтримка. Виявлено високий рівень бажання еміграції серед ВПО, зумовлений економічними труднощами та недостатнім державним забезпеченням. Зроблено висновки щодо необхідності вдосконалення соціальної політики на рівні територіальних громад з урахуванням інклюзивного підходу та забезпечення рівного доступу до послуг.

Ключові слова: воєнний стан, внутрішньо переміщені особи, соціальні послуги, соціальна підтримка, інклюзія.

Вступ. З початком збройної агресії Російської Федерації у 2014 році, а особливо після її ескалації у 2022 році, в Україні значно зросла кількість внутрішньо переміщених осіб, що спричинило низку комплексних соціальних викликів для держави та місцевих громад. За даними міжнародних організацій, мільйони українських громадян були змушені лишити свої домівки, шукаючи в межах країни безпечні умови для проживання (*Ukraine Internal*, 2023; *Міжнародна організація з міграції*, 2022; *Crisis in Ukraine*, 2025). Це загострило питання забезпечення їх прав, доступу до соціальних послуг та повноцінної інтеграції у громади, що приймають біженців.

Незважаючи на наявність правового регулювання у сфері захисту ВПО (наприклад, постанова КМУ від 20 березня 2023 року Про внесення змін до деяких постанов щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб; Закон України Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. та ін.), практика свідчить про нерівномірність реалізації соціальної підтримки на місцях, особливо в умовах обмежених ресурсів та інституційної спроможності (Зверєва, Гусак, 2021). Зокрема це проблеми працевлаштування, житлового забезпечення, доступу до освіти та медицини, психологічної підтримки, які залишаються недостатньо врегульованими, що ускладнює адаптацію переміщених осіб та створює ризики їх соціальної ізоляції (Гусак, Трухан, 2020).

Аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу вчених до проблеми соціальної підтримки ВПО. У працях Т. Семігіної (2020; 2021; 2022), І. Зверєвої (2021), Г. Лактіонової (2021), В. Панка (2021), Н. Гусак (2020; 2021; 2022), С. Трухан (2020; 2021; 2022) та інших порушуються питання державної політики щодо ВПО, міжнародного досвіду інтеграції, особистісних ресурсів переміщених осіб, моделей соціального супроводу та ресоціалізації. Потребує подальшого вивчення практика реалізації соціальної підтримки саме на рівні територіальних громад, що приймають біженців, як ключового простору адаптації ВПО, де вирішуються

конкретні побутові, правові та соціальні питання (Зверєва, Гусак, 2022).

Таким чином, наукова проблема, на яку спрямоване це дослідження, полягає у визначенні особливостей соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб у громадах, що приймають біженців України в умовах воєнного стану, та формування інклюзивного підходу до їх інтеграції. У цьому контексті дослідження має на меті не лише виявити ключові труднощі, з якими стикаються ВПО, але й обґрунтувати напрями вдосконалення соціальної політики на місцевому рівні, що відповідає сучасним викликам та міжнародним стандартам прав людини (*Report on the Human*, 2023; *Council of Europe*, 2021; *Глобальний звіт*, 2023).

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю пошуку ефективних моделей соціальної підтримки, які забезпечують рівні можливості для всіх членів суспільства, сприяють згуртуванню громад та підтримують демократичні перетворення в Україні (Семігіна, 2020; *Crisis in Ukraine*, 2025).

Мета: дослідити особливості соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану та окреслити її значення у процесі формування інклюзивного суспільства в Україні.

Методи та методологія дослідження. Теоретичні: аналіз наукової літератури та нормативно-правової бази для визначення основних положень, які складають основу науково-теоретичного дослідження, узагальнення результатів огляду.

Емпіричне дослідження було проведено в територіальній громаді села Могилів Дніпровського району Дніпропетровської області з вересня по грудень 2024 року. Вибірка (n=984) формувалася за цільовим принципом і охоплювала осіб від 18 років, які мають статус внутрішньо переміщених, перебувають на обліку в органах соціального захисту та є одержувачами (або потенційними одержувачами) соціальних послуг. Під час її формування нами ураховувалися базові соціально-демографічні характеристики респондентів.

Основним інструментом збору даних стало анкетне опитування, проведене у визначений період. Анкета була розроблена з

урахуванням цілей дослідження й охоплювала тематичні блоки, присвячені соціально-демографічним характеристикам, оцінці якості наданих послуг, а також виявленню актуальних потреб та очікувань ВПО. Поєднання закритих і напіввідкритих запитань дозволило отримати як кількісні, так і якісні дані.

Доповненням до анкетування стали якісні методи дослідження – діагностична бесіда та спостереження. Бесіди проводилися з окремими представниками цільової групи з метою глибшого розуміння їхнього досвіду взаємодії із системою соціального захисту, психологічного стану та труднощів інтеграції. Спостереження здійснювалося в установі, що надає соціальні послуги, й було спрямоване на аналіз умов та особливостей організації.

Аналіз отриманих даних передбачав елементи статистичного узагальнення, інтерпретацію ключових тенденцій та змістовий аналіз якісного матеріалу.

Сутність і зміст соціальної підтримки ВПО в науковій літературі. Воєнний стан в Україні має історичне підґрунтя: ще у 1918 році були перші спроби запровадження надзвичайного режиму. У сучасному вигляді його визначено Законом України «Про правовий режим воєнного стану» (2000), зі змінами 2015 та 2022 років. 24 лютого 2022 року після початку повномасштабного вторгнення РФ було запроваджено воєнний стан на всій території України. Одним з найбільших соціальних викликів, зумовлених воєнним станом, стало переміщення мільйонів громадян усередині країни. Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2014), ВПО – це особи, які були змушені залишити місце свого проживання внаслідок збройного конфлікту, насильства чи окупації, не перетинаючи державного кордону.

У 2022 році кількість зареєстрованих ВПО в Україні перевищила 4,9 мільйона осіб (*Crisis in Ukraine*, 2022). Такий масштаб явища потребує ефективних механізмів соціальної підтримки, яка є необхідною умовою забезпечення базових прав людини та запобігання соціальній ізоляції.

Поняття «соціальна підтримка» у науковій літературі трактується як система заходів,

спрямованих на допомогу особам у складних життєвих обставинах з метою збереження або відновлення їх соціального функціонування (Семигіна, 2020). Вона охоплює різні форми допомоги: матеріальну, психологічну, правову, інформаційну – та реалізується як через державні інституції, так і через громадські організації, волонтерські ініціативи.

У контексті внутрішнього переміщення соціальна підтримка має специфіку. По-перше, вона повинна враховувати психологічні травми, втрату житла, працевлаштування, соціальних зв'язків. По-друге, система підтримки має бути мобільною, адже ВПО часто змінюють місце проживання. По-третє, вона повинна бути інклюзивною, забезпечуючи рівний доступ до послуг незалежно від віку, статі, інвалідності чи соціального статусу (*UNHCR. Ukraine Situation*, 2023).

Дослідники Т. Семигіна, Н. Гусак, С. Трухан, (2021) підкреслюють, що ефективна соціальна підтримка ВПО охоплює не лише фінансову допомогу, а й активне залучення до громадського життя, можливість отримати якісну освіту, медичне обслуговування, професійну адаптацію. Значна частина переселенців, як зазначає І. Трубавіна (2020), перебуває в умовах соціальної вразливості та потребує цілеспрямованих заходів підтримки на всіх рівнях – державному, регіональному, місцевому.

Особливої уваги потребують вразливі категорії: діти, люди похилого віку, особи з інвалідністю, самотні матері. Для них соціальна підтримка є не лише правом, а питанням виживання. Згідно з даними Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України (*ВПО в Україні*, 2022), якісна система підтримки ВПО може слугувати чинником соціальної стабільності, згуртування громад і навіть економічного зростання.

Незважаючи на задекларовані державні механізми, на практиці реалізація соціальної підтримки ВПО є нерівномірною та залежить від інституційної спроможності громад. Проблеми працевлаштування, житлового забезпечення, доступу до медицини, освіти та психологічної допомоги залишаються відкритими (Петренко, 2020; Сидоренко, 2022). Значною перешкодою є

недосконалість законодавчої бази, а процеси оформлення документів, отримання пенсій та адресної допомоги є складними й непрозорими (Іваненко, Смирнова, 2019). Суми державної підтримки часто не покривають базових потреб, що змушує переселенців покладатися на неурядові організації та волонтерські мережі. Також наявні проблеми з професійною переорієнтацією, адже більшість переселенців не мають можливості пройти перекваліфікацію через відсутність ресурсів і часу (Сидоренко, 2021).

Отже, соціальна підтримка ВПО в умовах війни в Україні є складною багатовимірною проблемою, яка потребує комплексного підходу, врахування міжнародного досвіду та активної участі громад. Її мета – не лише забезпечення базових потреб, а й інтеграція ВПО у громади, що приймають біженців, зміцнення соціальної єдності та реалізація принципів соціальної справедливості.

Аналіз та обговорення результатів емпіричного вивчення особливостей соціальної підтримки ВПО в територіальній громаді с. Могилів. За офіційними даними на 2022 рік, з-поміж областей України найбільшу кількість офіційно зареєстрованих ВПО прийняли Дніпропетровська (390 307), Харківська (342 639) та Київська (330 620) області.

Територіальна громада с. Могилів Дніпровського району Дніпропетровської області на початок літа 2022 року нараховувала 7658 осіб, з них ВПО – 2134 особи, що склало 27,8 %. На 2022 рік чисельність офіційно зареєстрованих ВПО у селі Могилів складала 61 % жінок і 39 % чоловіків, осіб з інвалідністю – 3,5 %, осіб похилого віку – 31,4 %, дітей – 21,4 %. Порівнюючи ситуацію у 2022 та 2024 роках, спостерігаємо суттєві зміни ситуації з ВПО щодо кількості чоловіків та жінок, а також людей старших за 60 років, чисельність яких значно зменшилась (грудень 2024 року). Ці зміни можна пояснити, по-перше, міграцією ВПО в середині країни або виїзд за кордон і, по-друге, збільшенням смертності дорослого населення за останні 2 роки війни під дією як внутрішніх причин (хронічні захворювання), так і зовнішніми, такими як пролонгована дія стресу під час війни, яка спровокувала погіршення здоров'я та збільшила смертність населення.

З метою дослідження специфіки соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану та в контексті формування інклюзивного суспільства було здійснено комплексне емпіричне дослідження: опитано 984 респонденти, які на момент дослідження були офіційно зареєстрованими ВПО. Дані щодо місця прибуття опитаних ВПО представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Дані щодо місць прибуття ВПО

Звідки прибули	Загальна кількість	Від кількості ВПО в області	
		Маломобільні	Діти
Дніпропетровська область	12 осіб – 1,2%	-	-
Донецька область	442 особи – 45%	97 осіб – 22%	122 особи – 28%
Запорізька область	115 осіб – 11,6%	27 осіб – 23,4%	39 особи – 33,9%
Луганська область	309 осіб – 31,4%	71 особа -	51 особа – 16,5%
Харківська область	106 осіб – 10,7%	6 осіб – 5,6%	28 осіб – 26,4%
Разом:	984 особи	201 особа – 20,4	240 осіб – 20,7%

Було з'ясувано наміри ВПО щодо переїзду, в основному за кордон. Результати мають такий вигляд: бажаючих виїхати – 71 %, бажаючих залишитися – 29 %. Можна побачити, що ситуація, яка складається в Україні і конкретно у зазначеній громаді сприяє тому, що 71 % ВПО

мають чітке бажання виїхати. В особистих бесідах респонденти повідомили, що не бачать покращення ситуації в Україні, не мають достатньої підтримки від держави, найбільшою проблемою бачать фінансові труднощі та відсутність власного житла.

Ситуація щодо працевлаштованості ВПО залишається складною. Наше дослідження показало, що з тих, хто не працює, 442 особи, а це 44,9 % від загальної чисельності населення ВПО в територіальній громаді с. Могилів. Якщо проаналізувати ситуацію і спробувати відповісти на запитання чому ВПО мають складнощі із працевлаштуванням і недостатністю фінансового забезпечення у 2024 році, то маємо такі припущення. По-перше, це економічні фактори: скорочення кількості робочих місць. Через військові дії економічна криза та руйнування інфраструктури багато підприємств припинили свою діяльність. Разом з цим маємо конкуренцію за робочі місця: ВПО часто змагаються за вакансії з місцевим населенням, що ускладнює пошук роботи. Також мають місце географічні та інфраструктурні обмеження: дефіцит вакансій у регіонах, що приймають біженців. Крім того, залишаються юридичні та адміністративні бар'єри – це відсутність документів. Частина ВПО втратила трудові книжки, дипломи, свідоцтва або інші документи, необхідні для працевлаштування. Також проблеми з перереєстрацією: ВПО можуть стикатися з труднощами в оформленні необхідних довідок чи реєстрації. Дуже важливим фактором є невідповідність кваліфікації ринку праці: регіональні ринки праці можуть не потребувати спеціальностей, у яких мають досвід ВПО. Це зумовлює потребу в перенавчанні: багато ВПО потребують нових знань і навичок, але не завжди мають ресурси для цього.

Ми перерахували основні труднощі, з якими стикаються ВПО у зазначеній громаді, проте виявили непоодинокі випадки наявності психологічних та соціальних проблем: травми, стрес і адаптація до нового середовища впливають на мотивацію та здатність до працевлаштування, дискримінація та упередження: у деяких випадках ВПО можуть стикатися з недовірою з боку роботодавців або негативним ставленням у громадах. Є проблеми, пов'язані із сімейними обставинами: люди, які переїхали самі, часто не мають підтримки з догляду за дітьми чи літніми родичами, необхідність поєднання роботи з обов'язками в сім'ї. Особливо це стосується одиноких батьків або людей із залежними членами сім'ї.

За час перебування ВПО у територіальній громаді с. Могилів було здійснено такі соціальні послуги: (1) відновлення документів – 6 осіб (0,6%), (2) оформлення та видача довідок – 1456 (у 2022 році з 2134 ВПО) та 984 (з 984 ВПО у 2024 році). (3) Представництво соціального супроводу родинам, у яких діти під опікою та які опинилися в складних життєвих обставинах – 3 родини. (4) Супроводження в лікарню для складання декларації із сімейним лікарем – 90 % ВПО. (5) Надання психологічної допомоги – 272 особам (27,6 %). Хочемо зауважити, що соціальні працівники та психологи під час надання цієї послуги частіше за все використовували техніку «активного слухання», адже активне слухання – це щось більше, ніж просто увага до того, про що говориться. Слухати уважно – означає зосередитися на тому, хто говорить, на тому, як говорить, усвідомлювати та добре розуміти, про що говорить. Важливо ще й вміти дослухатися до потреб постраждалих.

Отже, аналізуючи дані, одержані методами анкетування та бесіди, відмічаємо такі особливості соціальної підтримки ВПО в територіальній громаді с. Могилів:

- чисельність ТГ відносно початку міграції ВПО у 2022 році зменшилась на 1150 осіб: з них дітей – на 218 осіб, маломобільних та старших від 60 років – на 544 особи.

- серед проживаючих ВПО на утриманні громади знаходяться 95 % (939 осіб);

- на самозабезпеченні – 45 осіб (4,5 %); працездатних – 542 особи (54,7 %), непрацездатних – 442 особи (45,3 %);

- бажуючих залишитися – 29 %, готових виїхати – 71 %;

- найбільшим попитом серед населення користується отримання матеріальної допомоги, меншим є попит на соціальне обслуговування. Найбільше опитані потребують гуманітарної допомоги та безкоштовного житла.

Досвід однієї з територіальних громад України продемонстрував як існуючі виклики, так і потенціал для розвитку ефективних механізмів інтеграції ВПО. Зокрема, на нашу думку, для покращення якості надання соціальних послуг у територіальній громаді села Могилів Дніпровського району Дніпропетровської області

важливо впроваджувати системний підхід до оцінювання потреб населення та планування послуг. Крім цього, доцільно розширити доступ до базових соціальних послуг, підвищити професійну компетентність соціальних працівників, активно залучати громаду до процесу прийняття рішень, розвивати партнерство з неурядовими організаціями, а також створювати ефективну систему моніторингу та контролю якості послуг. Особливу увагу територіальній громаді варто приділити усуненню бар'єрів доступу до послуг та сприяння соціально-економічній адаптації ВПО, що сприятиме інтеграції вразливих груп до життя громади.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану є складним та багатограним процесом, який вимагає системного підходу та міжсекторальної взаємодії. Результати дослідження свідчать, що, попри реалізацію державної політики, значна частина ВПО продовжує стикатися з труднощами у забезпеченні базових потреб – житла, праці, доступу до освіти, медичних та соціальних послуг. Особливо вразливими залишаються люди похилого віку, особи з інвалідністю, діти та одинокі батьки. Основними бар'єрами на шляху інтеграції

осіб працездатного віку залишаються фінансова нестабільність, безробіття, невідповідність професійних навичок потребам ринку праці в громаді, що приймає біженців, а також психологічні наслідки переміщення.

Соціальні служби демонструють окремі позитивні результати, проте їхні можливості не завжди відповідають реальному обсягу потреб ВПО. Отже, система підтримки ВПО потребує переосмислення з урахуванням принципів інклюзії, сталого розвитку та міжвідомчої координації, адже необхідно враховувати не лише матеріальні аспекти, а й потреби у психологічній адаптації, зміцненні соціальних зв'язків та забезпеченні довгострокової інтеграції.

Одержані висновки можуть слугувати основою для вдосконалення місцевої соціальної політики та сприяти формуванню інклюзивного та стійкого суспільства.

Перспективи подальших досліджень. Враховуючи виклики, ми вбачаємо такі теоретико-прикладні перспективи, як розширення відомих програм професійної підтримки ВПО, активізація співпраці з громадським сектором і міжнародними партнерами, а також розробка та впровадження психосоціальних програм, що сприяють збереженню людської гідності переміщених осіб.

Література

- ВПО в Україні: соціально-економічний вимір. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2022. 104 с.
- Глобальний звіт щодо переміщення осіб в Україні за 2023 рік Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL : <https://www.unhcr.org/ua> (Дата звернення: 12.05.2024).
- Гусак Н. Є., Трухан С. В. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами: теорія і практика. Київ : Професіонал, 2020. 176 с.
- Зверева І. Д., Гусак Н. Є. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб: досвід та виклики / За ред. І. Д. Зверевої. Київ : НаУКМА, 2021. 164 с.
- Іваненко П., Смирнова О. Економічна адаптація внутрішньо переміщених осіб в Україні. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), 2019. 64 с.
- Міжнародна організація з міграції. Звіт щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні: результати дослідження, 2022 рік URL : <https://www.iom.org.ua> (Дата звернення: 12.05.2024).
- Панко В. І., Лактіонова Г. М. Соціальний супровід ВПО в контексті європейських підходів. Одеса : Південноукраїнський педагогічний університет, 2021. 132 с.
- Петренко В. Соціально-економічні виклики для ВПО: проблеми та перспективи. Львів : Вид-во «Академія», 2020. 120 с.
- Про внесення змін до деяких постанов щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2023 р. № 253 URL : <https://www.kmu.gov.ua> (Дата звернення: 12.05.2024).

- Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (Дата звернення: 12.05.2024).
- Про правовий режим воєнного стану. Закон України № 389-VIII від 12.05.2015. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (Дата звернення: 12.05.2024).
- Про продовження строку дії воєнного стану в Україні. Закон України № 3564-IX від 06.02.2024. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3564-20> (Дата звернення: 12.05.2024).
- Семигіна Т. В. Політика інтеграції внутрішньо переміщених осіб: соціальний аспект. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 148 с.
- Семигіна Т. В., Гусак Н. Є., Трухан С. О. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб в Україні: виклики та перспективи. Київ : Наука і освіта, 2021. 120 с.
- Семигіна Т. В., Гусак Н. Є., Трухан С. О. Соціальні послуги для внутрішньо переміщених осіб: аналітичний огляд. Київ : НАДУ, 2022. 120 с.
- Сидоренко М. Працевлаштування переселенців в умовах економічної нестабільності. Харків : Вид-во «Основа», 2021. 145 с.
- Сидоренко М. Фінансова підтримка внутрішньо переміщених осіб: реалії та потреби. Одеса : Вид-во «Фенікс», 2022. 210 с.
- Трубавіна І. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами: проблеми адаптації та інтеграції. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 145 с.
- Council of Europe. Human rights and internally displaced persons: A European framework. Strasbourg: CoE Publishing, 2021. 120 с.
- Crisis in Ukraine. IOM. URL : <https://www.iom.int/crisis-ukraine> (Дата звернення: 12.05.2025).
- Ukraine Internal Displacement Report – Round 10. URL : <https://displacement.iom.int> (Дата звернення: 12.05.2024).
- Ukraine Situation Update. UNHCR. 2023. URL : <https://www.unhcr.org/media/ukraine-situation-funding-update-2023> (Дата звернення: 12.05.2024).

References

- Council of Europe (2021). *Human rights and internally displaced persons: A European framework*, Strasbourg, France : CoE Publishing (eng).
- Crisis in Ukraine*. (2025). <https://www.iom.int/crisis-ukraine> (Date of access: May 12, 2024) (eng).
- Global report on displacement in Ukraine*. (2023). United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/ua> (Date of access: May 12, 2024) (eng).
- Husak, N. Ye., & Trukhan, S. V. (2020). *Social work with internally displaced persons: Theory and practice* Kyiv : Professional (ukr).
- Internally displaced persons in Ukraine: Socio-economic dimension (2022)*. Institute for Demography and Social Studies named after M. V. Ptukha of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv (ukr).
- International Organization for Migration. (2022). *Report on internally displaced persons in Ukraine: Research results*. <https://www.iom.org.ua> (Date of access: May 12, 2024) (eng).
- Ivanenko, P., & Smyrnova, O. (2019). *Economic adaptation of internally displaced persons in Ukraine*. Kyiv : National Institute for Strategic Studies (ukr).
- On amendments to certain resolutions on ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons (Resolution No. 253)*. (2023, March 20). Cabinet of Ministers of Ukraine. <https://www.kmu.gov.ua> (Date of access: May 12, 2024) (ukr).
- On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons (Law No. 1706-VII)* (2014, October 20). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (Date of access: May 12, 2024) (ukr).
- On extending the term of martial law in Ukraine (Law No. 3564-IX)*. (2024, February 6). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3564-20> (Date of access: May 12, 2024) (ukr).
- On the legal regime of martial law (Law No. 389-VIII)*. (2015, May 12). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (Date of access: May 12, 2024) (ukr).

- Panko, V. I., & Laktionova, H. M. (2021). *Social support for IDPs in the context of European approaches*. Odesa : South Ukrainian Pedagogical University (ukr).
- Petrenko, V. (2020). *Socio-economic challenges for IDPs: Problems and prospects* Lviv : Akademiya Publishing (ukr).
- Semyhina, T. V., Husak, N. Ye., & Trukhan, S. O. (2022). *Social services for internally displaced persons: Analytical review* (120 p.). Kyiv : National Academy of Public Administration (ukr).
- Semyhina, T. V., Husak, N. Ye., & Trukhan, S. O. (2021). *Social support for internally displaced persons in Ukraine: Challenges and prospects*. Kyiv : Science and Education (ukr).
- Semyhina, T. V. (2020). *Integration policy for internally displaced persons: Social aspect*. Kyiv : Academy of Labour, Social Relations and Tourism (ukr).
- Sydorenko, M. (2021). *Employment of IDPs in conditions of economic instability* Kharkiv : Osnova Publishing (ukr).
- Sydorenko, M. (2022). *Financial support for internally displaced persons: Realities and needs*. Odesa : Phoenix Publishing (ukr).
- Trubavina, I. M. (2020). *Social work with internally displaced persons: Adaptation and integration problems* (145 p.). Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University (ukr).
- Ukraine internal displacement report – Round 10*. (2025). <https://displacement.iom.int> (Date of access: May 12, 2024) (eng).
- Ukraine situation update*. (2023). United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/media/ukraine-situation-funding-update-2023> (Date of access: May 12, 2024) (eng).
- Zvierieva, I. D., & Husak, N. Ye. (Eds.). (2021). *Social support for internally displaced persons: Experience and challenges* (164 p.). Kyiv : National University of Kyiv-Mohyla Academy (ukr).

SOCIAL SUPPORT FOR INTERNALLY DISPLACED PERSONS UNDER MARTIAL LAW: THE CONTEXT OF BUILDING AN INCLUSIVE SOCIETY

Iryna Kushchenko, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Psychology, Social Work and Pedagogy, Open International University of Human Development «Ukraine», Kyiv, Ukraine, e-mail: imasljanikova@ukr.net

Anastasia Bazylenko, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Assistant Professor at the Department of Psychology, Social Work and Pedagogy, Open International University of Human Development «Ukraine», Kyiv, Ukraine, e-mail: univer_ukraine@ukr.net

Olena Bulakh, student of higher education of the First Bachelor's Level in Specialty 231 «Social Work», Open International University of Human Development «Ukraine», Kyiv, Ukraine, e-mail: bylaxlena@gmail.com

The article examines the features of social support for internally displaced persons in Ukraine under martial law, in particular, using the example of the territorial community of the village of Mohiliv, Dnipro district. With the beginning of the full-scale aggression of the Russian Federation in 2022, the number of internally displaced persons has increased significantly, which has caused new challenges for the social protection system. The current state of the legislative framework, scientific approaches to social support, as well as empirical data obtained by surveying 984 people with the status of internally displaced persons are analyzed.

The conducted study has shown that providing social support to internally displaced persons (IDPs) under martial law is a complex and multifaceted process that requires a systemic approach and cross-sectoral cooperation. The results indicate that despite the implementation of state policies, a significant number of IDPs continue to face difficulties in meeting their basic needs, such as housing, employment, access to education, healthcare, and social services. Particularly vulnerable groups include the elderly, people with disabilities, children, and single parents.

For working-age IDPs, the main barriers to integration remain financial instability, unemployment, a mismatch between their professional skills and the demands of the local labour market, as well as the

psychological impact of displacement. Social services have demonstrated some positive outcomes; however, their capacities do not always meet the actual scale of IDPs' needs.

Therefore, the support system for IDPs requires rethinking based on the principles of inclusion, sustainable development, and interagency coordination. It is essential to address not only material needs but also the need for psychological adaptation, strengthening social ties, and ensuring long-term integration.

Keywords: martial law, internally displaced persons, social services, social support, inclusion.

Авторський внесок кожного співавтора: Кущенко І. В. – 40 %, Базиленко А. К. – 30 %, Булах О. В. – 30 %.

Стаття надійшла до редакції / Received 01.02.2025

Прийнята до друку / Accepted 15.04.2025

Унікальність тексту 96 % («StrikePlagiarism» ID 331826924)

© Кущенко Ірина Вікторівна, Базиленко Анастасія Костянтинівна, Булах Олена Вікторівна, 2025

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2025-12-19>

УДК 364-787.2:314.151.3-054.73]:005.53

Тетяна Петрівна Спіріна

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-0287-7343>

Scopus-Author ID: 57950126200

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

t.spirina@kubg.edu.ua

Анастасія Михайлівна Котелевець

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-0177-0440>

докторка філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота,

викладачка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

a.kotelevets@kubg.edu.ua

Аліна Володимирівна Дуля

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9067-4820>

Scopus-Author ID: 57208213486

докторка філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота,

старша викладачка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

a.dulia@kubg.edu.ua

ОГЛЯД ДОСВІДУ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У науково-оглядовій статті досліджено роль проєктної діяльності неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні. Акцентовано увагу на